

İNKONTİNANS ŞİDDET İNDEKSİNİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ ÇALIŞMASI

Hale UYAR HAZAR¹, Ahsen ŞİRİN²

ÖZET

AMAÇ: Bu araştırma, epidemiyolojik ve klinik araştırmalarda, farklı şiddette idrar kaçırması olan kadınları belirlemek için geliştirilen İnkontinans Şiddet İndeksinin (İŞİ), Türkçe'ye uyarlanmış formunun Türk populasyonundaki geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla metodolojik olarak gerçekleştirildi.

GEREÇ ve YÖNTEM: Araştırma üriner inkontinans yakınması olan romatoid artritli 40 olgu üzerinde yürütüldü. Veriler, 1993 yılında Sandvik ve ark. tarafından geliştirilerek geçerlik güvenirliliği yapılan, İŞİ'nin kullanılmasıyla toplandı. Elde edilen veriler Kendal W analizi, kapsam geçerliği, Cronbach alfa katsayısı ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu analizi yapılarak değerlendirildi.

BULGULAR: Madde sayısı iki olan İŞİ'nin; kapsam geçerliği için uzman görüşü alındı. Uyuşum analizi için Kendall W=0.706, P<0.001, test-tekrar test güvenirliliği için $r_1=0.963$ (p<0.001) ve $r_2=0.932$ (p<0.001), iç tutarlık için Cronbach alfa değeri $\alpha=0.67$ olarak elde edildi. İŞİ'nin test-tekrar test puanları arasında yüksek bir korelasyon olduğu görüldü.

SONUÇ: Üriner inkontinansı olan romatoid artritli kadınlarda inkontinansın şiddetini belirlemek amacıyla kullanılan İŞİ'nin, ülkemizdeki geçerlik ve güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu tespit edildi. Romatoid artritli kadınlar, invaziv ve kompleks girişimlere uygun olmayan hastalar ve idrar kaçırma metodlarını uzun süre kullanamayacak hastalar ile farklı şiddette idrar kaçıran hastalarda İŞİ, inkontinans şiddetini belirlemede kullanılabilir.

Anahtar kelimeler: Üriner inkontinans, geçerlik, güvenilirlik, inkontinans şiddeti

A Validity and Reliability Study of the Incontinence Index

SUMMARY

PURPOSE: The aim of the study was to determine the validity and reliability of the Turkish version of the Incontinence Severity Index (ISI) in Turkish population that is used in epidemiological and in clinical surveys to identify women with different severity of urinary leakage.

MATERIAL and METHODS: The study was conducted in forty women with rheumatoid arthritis who has urinary incontinence. The data was collected using ISI developed, examining the reliability and validity, by Sandvik in 1993. The data was analyzed using the Kendal W concordance test, Cronbach alpha coefficient and Pearson product-moment correlation test.

RESULTS: Experts' opinions were consulted regarding the scope validity of the 2-item ISI. Kendal W test was 0.706 (P<0.001) for compatible analysis, the test-retest reliability of the scale was found $r_1=0.963$ (p<0.001) and $r_2=0.932$ (p<0.001), with the Cronbach internal consistency coefficient $\alpha=0.67$ for internal consistency.

CONCLUSION: The validity and reliability of the ISI used to determine the incontinence severity in women was found to be satisfactorily high in Turkey. Consequently, it is recommended that ISI could be used to determine the incontinence severity in women with rheumatoid arthritis, incompatible patients with invasive and complex treatments and patients not suitable for using the methods of urinary incontinence for long time and all the patients has urinary leakage at different levels of severity.

Key words: Urinary incontinence, validity, reliability, incontinence severity.

Üriner inkontinans, "istemli olarak yapılabilen mesane kontrolünün kaybı" olarak tanımlanır ve en sık görülen inkontinans türünü oluşturur¹.

Üriner inkontinans, Uluslararası Kontinans Birliği tarafından "sosyal yada hijyenik problem haline gelen ve objektif olarak gösterilebilen istemsiz idrar kaçırma olarak tanımlanırken" (1979), günümüzde "istemsiz idrar kaçırma yakınması" (2002) olarak değiştirildi^{2,3}.

Bir Türk populasyonu epidemiyolojik araştırmasında, kadınlarda üriner inkontinansın prevalans değerleri; 2534 yaşlar arasında % 23.4, 3544 yaşlar arasında % 23.9, 4559 yaşlar arasında % 23.6 ve 60 yaş ve üzerinde ise %17 olduğu belirtilmektedir⁴.

Üriner inkontinanslı 1250 Türk kadınında yapılan bir araştırmada¹, Kızılkaya 307 kadının %24.5'inin istem dışı idrar kaçırdığını, bunların %50'sinden fazlasının haftada en az bir kere, %27'sinin günde bir kere, %21'inin ise elbiselerini değiştirmek zorunda kalacak kadar idrar kaçırdıklarını, ayrıca üriner inkontinans prevalansının en düşük %12 ile 18-29 yaşlar arasında ve en yüksek %29 ile 40-44 yaşlar arasında olduğunu bildirmiştir.

Üriner inkontinansın gelişiminde etkili olan pek çok risk faktörü vardır ve bunlardan bir tanesi de "bağ dokusu" dur. Kontinent ve inkontinent kadınların bağ dokusundaki farklılığın dikkat çekici olduğu belirtilmektedir¹.

Üriner inkontinans kadın sağlığını etkileyen

¹Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik, AYDIN, Türkiye

²Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Hemşirelik, İZMİR, Türkiye

önemli bir sağlık sorunudur. Bağı dokusu hastalığı olan romatoid artritli kadınlarda üriner inkontinansın önemi daha da artmaktadır. Hareket kısıtlılığı, eklem tutulumu vb. olan hastaların, invaziv ve kompleks girişimlere karşı toleransları da zor ya da olanaksızdır. Bu yüzden, üriner inkontinans olan romatoid artritli kadınlarda İnkontinans Şiddet İndeksinin (İŞİ) kullanımı oldukça “kolay” ve “kabul edilebilir” bir yol olacaktır.

İnkontinans şiddetinin belirlenmesinde ve davranışsal terapi yöntemleri sonrası iyileşmenin değerlendirilmesinde basit, maliyetsiz, non-invaziv ve geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına gereksinim vardır.

Bu araştırmada “İnkontinans Şiddet İndeksinin”, Türkçeye uyarlanarak, geçerlik ve güvenilirliğinin yapılması amaçlandı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, İŞİ'nin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen, metodolojik bir araştırmadır.

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini üriner inkontinansı olan romatoid artritli 40 kadın olgu oluşturmaktadır.

İŞİ'deki madde sayısı ikidir. Ölçek çalışmalarında her bir madde için 5-10 kişi alınması önerilmektedir⁵. Bu nedenle belirlenen tarihler arasında İç Hastalıkları Anabilim Dalı Romatoloji Polikliniğine başvuran ve romatoid artrit tanısı koyulan kadınlardan üriner inkontinansı olan ve gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul eden 40 olguyla işbirliği yapılarak araştırma yürütüldü.

Veri Toplama Aracı

İnkontinans Şiddet İndeksi

Sandvik ve ark.⁶ tarafından idrar kaçırma yakınması olan kadınlara uygulanarak geliştirilen “İŞİ”, evrensel olarak kabul gören, kolay uygulanan, kısa ve basit bir indekstir⁷⁻⁹.

İdrar kaçırma yakınması olan kadınları belirlemek amacıyla epidemiyolojik ve klinik çalışmalarda kullanılmak üzere geliştirilen, farklı birçok üriner inkontinans çalışmasında kullanılan ve ikinci ve üçüncü Uluslararası İnkontinans Grubu tarafından en yüksek tavsiyeyi alan İŞİ⁷ Tablo 1'de görülmektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanmasında en uygun cümle yapısının ve deyimlerin kullanılması, ölçekteki

Türk kültüre tamamen yabancı maddelerin değiştirilmesi gerekmektedir. Bu, sadece birebir bir çeviri olmayıp, aynı zamanda ölçeğin Türkçeye uyarlanması işlemidir¹⁰.

İŞİ, İngilizceden Türkçeye iki farklı çevirmen grubu tarafından, iki dilbilimci ve iki öğretim üyesi tarafından ayrı ayrı çevrilerek, Türkçeye uyarlandı. İndeksin Türkçe uyarlamasının İngilizce aslına uygunluğunu kontrol etmek için Türkçe metin, farklı iki dilbilimci tarafından tekrar İngilizceye çevrildi.

Uzman Görüşü Alınması ve Pilot Uygulama

İndeksin Türkçe uyarlaması, indeks içeriğinin geçerliği hakkında önceden hiçbir bilgisi olmayan ilgili on uzmanın değerlendirmesine sunuldu. Uzmanlar ISI'nın maddelerini ayırt edicilik ve amaca ve kültüre uygunluk açısından incelediler.

Uzman görüşünde, Çimen ve ark.'nın (2005) belirttiği gibi, Waltz ve Bausell (1981) tarafından geliştirilen Content Validity Index (CVI) kullanıldı. Bu indekse göre uzmanlar her bir maddeyi “1” ile “4” arasında değişen puanlarla (1=Uygun değil, 2=Maddenin uygun şekilde getirilmesi, 3=Uygun, ancak ufak değişiklik gerekiyor, 4=Çok uygun) değerlendirdiler¹¹. Uzman görüşüne göre her bir maddenin kabul edilebilir puan ortalaması için üzerinde hesaplandı. CVI hesaplamasına göre; bir maddenin kabul edilebilir puan ortalaması ikinin altında ise ilgili madde ölçek/skala/indeksten çikartıldı.

Araştırmaya dahil edilmeyen 10 kişi üzerinde İŞİ'nin pilot uygulaması yapıldıktan sonra, indeksin uygulamaya hazır olduğu saptandı ve verilerin toplanması aşamasına geçildi.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın yürütülmesi için, İŞİ'yi geliştiren kişilerden biri olan Sandvik'den e-mail ile kullanım izni, etik kurul onayı, kurum onayı ve hastanın onayı alındı. İŞİ, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Polikliniği Romatoloji Bölümü'ne başvuran ve üriner inkontinansı olan romatoid artritli 40 olguya araştırmacı tarafından uygulandı.

İki test arasındaki sürenin, (yanıtlayıcıların birinci uygulamada verdikleri yanıtları anımsamalarına yetecek kadar kısa ve yanıtlayıcıların değişmesine neden olacak kadar uzun olmaması gerektiğinden), ortalama 26 hafta arasında olması önerilmektedir¹¹. Ancak, İŞİ'nin yabancı kaynaklardaki geçerlik güvenilirlik çalışmalarında test-tekrar testin üç gün arayla iki kez uygulandığı dikkat

Tablo 1: İnkontinans Şiddet İndeksi ve Hesaplaması

Hangi sıklıkla idrar kaçıyorsunuz?	Her defasında ne kadar miktarda idrar kaçıyorsunuz?
1. Ayda bir kezden az	1. Birkaç damla
2. Ayda birkaç kez	2. Küçük lekeler
3. Haftada birkaç kez	3. Daha fazla
4. Her gün veya her gece	

Şiddet indeksi skoru: 12 Puan=Hafif, 36 Puan=Orta, 89 Puan=Şiddetli, 12 Puan=Çok şiddetli
(Skor, birinci sorudaki puan ile ikinci sorudaki puanın çarpılmasıyla elde edilir)

çekmektedir^{6,9}. Bu nedenle, test-tekrar test analizleri için, indeks 40 olguya üç gün arayla tekrar uygulandı.

Verilerin değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin analizinde kullanılan yöntemler Tablo 2'de gösterilmektedir.

İnkontinans Şiddet İndeksinin Geçerlik Çalışması

Uzman görüşlerinin uyumluluk düzeyi non-parametrik test olan Kendall W analizi ile incelendi. Kendall W'nin puanlaması (0,00) ile (+1,00) arasında değişim gösterir. Elde edilen Kendall W puanı ne kadar büyük olursa uzman görüşleri de o kadar anlamlı olarak yorumlanır¹¹.

İŞİ'deki iki maddenin amaca ne derece hizmet ettiği "kapsam geçerliği" ile incelendi. Amaca hizmet edecek olan bu iki madde uzmanların görüşleri alınarak gözden geçirildi. Böylece mantığı yoldan kapsam geçerliği sağlandı^{5,12}.

İŞİ'nin iç tutarlılığını ölçmek için Cronbach alfa güvenilirlik analizi yapıldı.

İnkontinans Şiddet İndeksinin Güvenirlik Çalışması

İŞİ'nin güvenirliliğine, güvenilirlik ölçütlerinden olan ve en sık kullanılan "Zamana Karşı Değişmezlik /Test-Tekrar Test ölçümü" yöntemi olarak bilinen, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analiziyle bakıldı^{13,14}.

BULGULAR

İnkontinans Şiddet İndeksinin Geçerlik Verileri

Yabancı dildeki sağlık ölçüm skalalarının, yeni bir dile çevrildikten sonra, daima geçerliğinin test edilmesi gerektiği önerilmekte^{6,9} ve İŞİ'nin

geçerliğinin yapıldığı bu çalışmalarda olumlu sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir.

İŞİ'nin uzman görüşü ortalamalarının dağılımı ve Kendall W analizi Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3'e göre uzman görüşü sonucunda ortalaması ikinin altında olan madde olmadığını tespit edildi.

Uzmanların İŞİ'yi puanlayarak değerlendirmesinden sonra yapılan Kendall W analizi sonucunda, Kendall W= 0.706 olarak elde edildi. İŞİ'nin Kendall W analizi puanının istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı (P<0.001) olduğu görüldü.

İŞİ'nin ortalama, standart sapma ve Cronbach Alfa güvenilirlik analizi Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4'e göre, İŞİ'nin iç tutarlılığını ölçen Cronbach alfa güvenilirlik analizine göre güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0.67$ olarak elde edildi. Cronbach alfa katsayısına göre indeksin güvenirliliğinin oldukça geçerli olduğu görüldü.

İnkontinans Şiddet İndeksinin Güvenirlik Verileri

İŞİ'nin güvenirliliğini analiz etmek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Testi sonuçları Tablo 5'de görülmektedir.

Tablo 5'e göre, her iki maddenin de Test-Tekrar Test arasındaki katsayıları $r_1=0.963$ ve $r_2=0.932$ olarak elde edildi ve istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bir ilişki olduğu saptandı.

Aynı ölçme aracı değişik zamanlarda bireylere uygulandığında, bireylerin ölçme aracı maddelerine verdiği yanıtların benzer ve tutarlı olması, o ölçme aracının değişmezliğini gösterdiğinden dilimize uyarlanan İŞİ'nin güvenirliliğinin yüksek olduğu saptandı^{11,15,16}.

Tablo 2: Araştırma Verilerinde İncelenen Özellikler ve Kullanılan İstatistik Yöntemler

Araştırma Verilerinde İncelenen Özellikler	İstatistik Yöntemler
☐ İŞİ'nin geçerlik analizi	☐ Kendal W analizi
☐ İŞİ'nin güvenilirlik analizi	☐ Kapsam geçerliği
	☐ Cronbach alfa katsayısı
	☐ Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu

Tablo 3: İŞİ'nin Uzman Görüşü Ortalamalarının Dağılımı ve Kendall W Analizi

MADDELER	N	MİN.	MAX.	ORT.	SS
Madde 1	10	2	4	3.60	0.70
Madde 1a	10	3	4	3.90	0.32
Madde 1b	10	4	4	4.00	0.00
Madde 1c	10	4	4	4.00	0.00
Madde 1d	10	4	4	4.00	0.00
Madde 2	10	2	3	2.90	0.32
Madde 2a	10	2	4	3.50	0.71
Madde 2b	10	2	4	3.60	0.70
Madde 2c	10	2	3	2.90	0.32
Kendall W = 0.706				P < 0.001	

Tablo 4: İŞİ'nin Ortalama, Standart Sapma ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları

ISI	Madde Sayısı	Ort.	SS	Varyans	Cronbach Alfa Değeri
	2	3.70	1.40	1.96	0.67

Tablo 5: ISI'nın Test-Tekrar Test Puanlarının Korelasyon Analizi Sonuçları (N=40).

ISI	r ₁	ISI	r ₂
Soru1-Ön test		Soru2-Ön test	
Soru1-Post test	0.963*	Soru2-Post test	0.932*

* p<0.001

TARTIŞMA

Sandvik ve ark.'nın İŞİ'nin geçerliğini yaptıkları araştırmada⁹, İŞİ'nin 24 saat Ped testine karşı iyi bir geçerlilik kriteri gösterdiği belirtilmektedir.

Hanley ve ark.'nın yaptığı çalışmada; idrar kaçırması olan kadınların %88'nin, 1. ve 4. günde yapılan İŞİ ölçümlerinde, aynı şiddet indeks cevap kategorisini kaydettiği (k=0.78) ve her bir soru için test-tekrar test güvenirliliğinin yüksek olduğu, bunun yanı sıra İŞİ'nin kadınlarda idrar kaçırmanın kısa, basit, geçerli, güvenilir ve hassas bir ölçümü olduğu belirtilmektedir⁸.

Farklı ülkelerde İŞİ'nin güvenirliliğinin yapıldığı çalışmalarda⁶⁻⁹ ulaşılan sonuçlar yapılan bu araştırmayı destekler niteliktedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda İŞİ'nin ifadelerinin kültürümüze uygun olduğu ve ölçülmek istenen alanı temsil ettiği ve ilk ölçüm ile tekrarlayan ölçümler arasındaki sonuçların benzerliğinden dolayı oldukça yüksek bir güvenirliliğe sahip olduğu saptandı.

Sonuç olarak, İngilizceden Türkçeye çevrilen İŞİ yüksek düzeyde geçerlik ve güvenirlilik göstergelerine sahip bir ölçme aracıdır. Bu nedenle İŞİ, romatoid artritli kadınlarda üriner inkontinansın şiddetini belirlemede kullanılması uygun olan bir indekstir.

KAYNAKLAR

1. Kızılkaya Beji N. Kadınlarda üriner inkontinans ve hemşirelik yaklaşımı. Emek Matbaacılık, İstanbul, 2002: 1-35.
2. Bates P, Bradley WE, Glen E, Griffiths D, Melchior H, Rowan D, et al. The standardization of terminology of lower urinary tract function. J Urol 1979; 121: 551-4.
3. Abrams P, Cardozo L, Fall M, Griffiths D, Rosier P, Ulmsten U, et al. The standardization of terminology of lower urinary tract function: report from the standardization sub-committee of the International Continence Society. Neurourol Urodyn 2002; 21: 167-78.
4. Coşkun A, Şahin Hotun N, Kızılkaya N, ve ark. Kuştepe mahallesi kadınlarının demografik özellikleri ile üreme sağlığı sorunlarını belirleyen epidemiyolojik bir çalışma. TC İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Araştırma Fonu, Proje No:774/131295, İstanbul, 1997: 89-91.
5. Çimen S, Bahar Z, Öztürk C, Bektaş M. AIDS tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlilik çalışması. Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Sağlık Eğitim Araştırma Dergisi 2005; 1: 111.
6. Sandvik H, Hunskaar S, Seim A, Hermstad R, Vanvik A, Bratt H. Validation of a severity index in female

urinary incontinence and its implementation in an epidemiological survey. J Epidemiol Community Health 1993; 47: 497-9.

7. Sandvik H, Seim A, Vanvik A, Hunskaar S. A severity index for epidemiological surveys of female urinary incontinence: comparison with 48-hour pad-weighing tests. Neurourol Urodyn 2000; 19: 137-45.
8. Hanley J, Capewell A, Hagen S. Validity study of the severity index, a simple measure of urinary incontinence in women. BMJ 2001; 322: 1096-7.
9. Sandvik H, Espuna M, Hunskaar S. Validity of the incontinence severity index: comparison with pad-weighing tests. Int Urogynecol 2006; 17: 520-4.
10. Savaşır I, Şahin HN. Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: sık kullanılan ölçekler. Türk Psikoloji Derneği Yayınları 1997: 46-54.
11. Aksayan S, Bahar Z, Bayık A ve ark. Hemşirelikte Araştırma İlke, Süreç ve Yöntemleri. In: İnci Erefe, editör. 1.Baskı: Odak Ofset, İstanbul, 2002: 13-34.
12. Ercan İ, Ediz B, Kan İ. Hastaların Sosyo-ekonomik durumlarına göre sağlık hizmetlerinden memnuniyetlerinin incelenmesi. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2004; 11: 13-5.
13. Özdamar K. Paket programlar ile istatistiksel veri analizi. 4. Baskı: Kaan Kitabevi, Eskişehir, 2002
14. Tavşanel E. Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Atlas Yayınevi, Ankara, 2002: 1661.
15. Aksayan S, Gözüm S. Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber I: Ölçek uyarlama aşamaları ve dil uyarlaması. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2002; 4: 1-20.
16. Gözüm S, Aksayan S. Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber II: Psikometrik özellikler ve kültürlerarası karşılaştırma. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2003; 5: 1-25.

YAZIŞMA ADRESİ

Hale UYAR HAZAR

Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik, AYDIN

E-Posta : hazarhale@gmail.com

Geliş Tarihi : 30.05. 2008

Kabul Tarihi : 31.12. 2008